

ACADEMIC SPECTRUM

2026-yil 4-son

Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal

ISSN

3093-9089

Бухоро - 2026

ACADEMIC SPECTRUM

Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal

№ 4-Son 2026-yil

**Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy
komunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrdagi
№1273056 sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan**

BOSH MUHARRIR:

Axmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li

Psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A‘ZOLARI

Кулешов Валерий Владимирович - pedagogika fanlari doktori, professor Rossiya Fanlar akademiyasining akademigi (Ukraina).

Andriyenko Yelena Vasilyevna - pedagogika fanlari doktori, professor (Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Fizika, matematika, axborot va texnologiya ta‘limi instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Romm Tatyana Aleksandrovna - pedagogika fanlari doktori, professor (Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Tarix, gumanitar va ijtimoiy ta‘lim instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Eko Sri Margianti - Gunadarma universtiteti rektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor (Indoneziya).

Zaripov Lochin Rustamovich - pedagogika fanlari doktori (DSc), professor (O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy ta‘limni rivojlantirish ilmiy-tadqiqot markazi, O‘quv-uslubiy faoliyatni takomillashtirish boshqarma boshlig‘i).

Nazarov Akmal Mardonovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini mudiri).

Rustamov Shavkat Shuhrat o‘g‘li - psixologiya fanlari doktori (DSc), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Ismatova Dilafruz Tuymuratovna - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Muxlisov Sodiqjon Saidjonovich - pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti “Axborot tizimlari va raqamli texnologiyalar kafedrasini dotsenti).

Tilavov Muxtor Hasan o‘g‘li - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Mas‘ul kotib:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li – Buxoro davlat universiteti Psixologiya kafedrasini o‘qituvchisi

EDITOR-IN-CHIEF:

Akhmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor.

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

Kuleshov Valery Vladimirovich — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of the Russian Academy of Sciences (Ukraine).

Andrienko Elena Vasilyevna — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of Physics, Mathematics, Information and Technological Education, Novosibirsk, Russia).

Romm Tatyana Aleksandrovna — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of History, Humanities and Social Education, Novosibirsk, Russia).

Eko Sri Margianti — Rector of Gunadarma University, Doctor of Economic Sciences, Professor (Indonesia).

Zarirov Lochin Rustamovich — Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor (Research Center for the Development of Higher Education under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan, Head of the Department for Improving Educational and Methodological Activities).

Nazarov Akmal Mardonovich — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor, Head of the Department of Psychology, Bukhara State University.

Rustamov Shavkat Shuhrat o‘g‘li — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor, Department of Psychology, Bukhara State University.

Ismatova Dilafruz Tuymuratovna — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor, Department of Psychology, Bukhara State University.

Mukhlisov Sodiqjon Saidjonovich — Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences, Associate Professor, Department of Information Systems and Digital Technologies, Bukhara State University.

Tilavov Mukhtor Hasan o‘g‘li — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor, Department of Psychology, Bukhara State University.

EXECUTIVE SECRETARY:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li — Lecturer, Department of Psychology, Bukhara State University.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

Ахмадов Назирджон Рахмат угли — доктор философии по психологии (PhD), доцент.

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА:

Кулешов Валерий Владимирович — доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии наук (Украина).

Андрienко Елена Васильевна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт физики, математики, информационного и технологического образования, г. Новосибирск, Россия).

Ромм Татьяна Александровна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт истории, гуманитарного и социального образования, г. Новосибирск, Россия).

Eko Sri Margianti — ректор Университета Гунадарма, доктор экономических наук, профессор (Индонезия).

Зариров Лочин Рустамович — доктор педагогических наук (DSc), профессор (Научно-исследовательский центр развития высшего образования при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан, начальник управления по совершенствованию учебно-методической деятельности).

Назаров Акмал Мардонович — доктор психологических наук (DSc), профессор, заведующий кафедрой «Психология» Бухарского государственного университета.

Рустамов Шавкат Шухрат угли — доктор психологических наук (DSc), доцент кафедры «Психология» Бухарского государственного университета.

Исматова Дилафруз Туймуратовна — доктор философии по психологии (PhD), доцент кафедры «Психология» Бухарского государственного университета.

Мухлисов Содикжон Саиджонович — доктор философии по педагогическим наукам (PhD), доцент кафедры «Информационные системы и цифровые технологии» Бухарского государственного университета.

Тилавов Мухтор Хасан угли — доктор философии по психологии (PhD), доцент кафедры «Психология» Бухарского государственного университета.

ОТВЕТСТВЕННЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

Дехконбоев Шохжахон Ойбек угли — преподаватель кафедры «Психология» Бухарского государственного университета.

Ibodulloyev Nurali Sheraliyevich

Buxoro davlat pedagogika instituti Pedagogik ta'lim kafedrası o'qituvchisi

PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING TA'LIM JARAYONIDA SAMARDORLIGI VA METODOLOGIK ASOSLARI

Annotatsiya: Ushbu maqola ta'lim samaradorligini oshirishga qaratilgan pedagogik texnologiyalarni o'rganishga bag'ishlangan. Unda pedagogik texnologiya tushunchasi, uning asosiy xususiyatlari va turlari batafsil yoritilgan. Shuningdek, turli olimlar va pedagoglar tomonidan ishlab chiqilgan texnologiyalardan foydalanish samaradorligi, ularning ta'lim jarayonidagi amaliy ahamiyati va o'quvchilarning bilim hamda ko'nikmalarini shakllantirishdagi roli tahlil qilingan. Maqolada innovatsion va an'anaviy pedagogik texnologiyalarning solishtirma tahlili, ularni amaliyotga tatbiq etish usullari, shuningdek, samaradorlikni oshirishga qaratilgan tavsiyalar ham keltirilgan. Tadqiqot natijalari pedagogik jarayonlarni modernizatsiya qilish va o'qitish metodikasini takomillashtirishda qo'llanilishi mumkin bo'lgan ilmiy asosli yondashuvlarni taqdim etadi.

Kalit so'z: texnologiya, zinama-zina, charxpalak, ta'lim texnologiyalari, tanishuv texnologiyasi

Ибодуллоев Нурали Шералиевич

Преподаватель кафедры педагогического образования Бухарский государственный педагогический институт

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ И ИХ МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ

Аннотация: В данной статье рассматриваются педагогические технологии, направленные на повышение эффективности образовательного процесса. Рассмотрены понятие педагогической технологии, её основные характеристики и виды. Также проанализирована эффективность использования технологий, разработанных различными учёными и педагогами, их практическое значение в образовательном процессе, а также роль в формировании знаний и навыков учащихся. В статье представлен сравнительный анализ инновационных и традиционных педагогических технологий, методы их практического применения, а также рекомендации по повышению эффективности. Результаты исследования предоставляют научно обоснованные подходы, которые могут быть применены для модернизации педагогического процесса и совершенствования методики преподавания.

Ключевые слова: технология, ступенчатая, циклическая, образовательные технологии, ознакомительная технология

Ibodulloyev Nurali Sheraliyevich

Lecturer, Department of Pedagogical Education Bukhara State Pedagogical Institute

EFFECTIVENESS OF PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS AND THEIR METHODOLOGICAL FOUNDATIONS

Abstract: This article is dedicated to the study of pedagogical technologies aimed at improving the effectiveness of the educational process. It discusses the concept of pedagogical technology, its main characteristics, and types. The effectiveness of technologies developed by various scholars and educators, their practical significance in the educational process, and their role in shaping students' knowledge and skills are also analyzed. The article provides a comparative analysis of innovative and traditional pedagogical technologies, methods of their practical application, and recommendations for enhancing effectiveness. The research results offer scientifically grounded approaches that can be applied to modernize the educational process and improve teaching methodology.

Keywords: technology, step-by-step, cyclical, educational technologies, introductory technology

Ta’lim jarayonini hozirgi zamon ruhida olib borish ko’pchilik pedagoglarning asosiy vazifasidir. Shuni inobatga olib hozirgi zamon pedagogik ta’limida o’quvchi yoshlarni zamonaviy texnologiyalar asosida bilim berish ta’lim jarayonining samarali bo’lishiga yordam beradi. Ta’lim-tarbiyada maqsadning kafolatlangan natijaga olib borishda o’qituvchi, ota-ona va o’quvchining hamkorlikdagi faoliyati ular qo’yan maqsad, tanlangan metod, shakl, vositaga, ya’ni texnologiyaga bog’liq. O’qituvchi va o’quvchi maqsaddan natijaga erishishida qanday texnologiyani tanlashlari ular ixtiyorida, chunki har ikkala tomonning asosiy maqsadi aniq natijaga erishishga qaratilgan, bunda o’qituvchi talaba-o’quvchilarning bilim saviyasi, guruh xarakteri, sharoitiga qarab ishlatiladigan texnologiya tanlanadi, masalan, natijaga erishish uchun kompyuter bilan ishlash lozimdir, balkim film, tarqatma material, chizma va plakatlarni, turli adabiyotlar, axborot texnologiyasi kerak bo’lar, bular o’qituvchi va talaba-o’quvchilarga bog’liq [1].

Hozirgi zamona texnologiyalari an’anaviy ta’lim texnologiyalaridan farq qiladi. Talaba va o’quvchilar bilim salohiyati samaradorligini o’rganish va olingan bilimlar mustahkamlashda natija beradi. Ta’lim jarayonida pedagogik texnologiyalarning turli ko’rinishlari mavjud. Pedagogik texnologiyaga o’quv jarayonini ro’yobga chiqarish davomida turli o’qitish uslublaridan foydalanishning muayyan umumiy me’yorlarini belgilovchi yo’l deb qarash mumkin. Pedagogik texnologiya (yunoncha *tecne*- san’at, mahorat; *logos*- so’z, o’rgatish) - ta’lim jarayonida e’lon qilingan psixologik va psixologik ma’lumotlar asosida tizimli ravishda qo’llaniladigan shakllar, usullar, o’qitish texnikasi va tarbiya vositalarining maxsus majmuyidir.

Hozirgi an’anaviy ta’lim, bu 17-asrda Y.A.Komenskiyning didaktik tamoyillari asosida shakllanib, hozirda dunyodagi maktablarda eng ko’p qo’llanilayotgan sinf-dars tizimidan iborat. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosan shu tizimni turli yo’nalishlarda takomillashtirish maqsadlarida yaratilib, hozirda turli yo’nalishlarda rivojlanmoqda

“Bizning pedagogik ishlab chiqarishimiz - yozgan edi A.S.Makarenko, -hech qachon texnologik mantiq asosida qurilmagan, u doimo axloqiy tartibga asoslangan. Aynan mana shuning uchun ham bizda ishlab chiqarishning barcha muhim bo’limlari: texnologiya jarayonini, ish bajarilishini hisobga olish, yaratuvchilik (konstruktorlik) ishi, moslamalarni qo’llash, nazorat, ishga tushurish, yaroqsizga chiqarish - degan tushunchalar yo’q” deb ta’rif bergan.

Pedagogik texnologiyalarni qo’llash maqsad sabablari mavjud bo’ladi. Pedagogik texnologiyalar turli sabablarga ko’ra farq qilishi mumkin:

- kelib chiqish manbasi bo’yicha (pedagogik tajriba yoki ilmiy kontseptsiya asosida),
- maqsad va vazifalarga muvofiq (bilimlarni o’zlashtirish va mustahkamlash, shaxsiy fazilatlarini tarbiyalash va rivojlantirish (takomillashtirish));
- pedagogik vositalarning imkoniyatlariga ko’ra (qaysi ta’sir vositalari eng yaxshi natija beradi),
- o’qituvchining texnologiya yordamida bajaradigan funksiyalariga ko’ra (diagnostika funksiyalari, nizolarni boshqarish funksiyalari),
- pedagogik jarayonning qaysi tomonida ma’lum bir texnologiya “xizmat ko’rsatishi: va boshqalar. [2].

Pedagogik texnologiyalarni tasniflashda Oleshkov kitobida quyidagicha fikr bildirgan: “Ta’lim texnologiyalarini tasniflashning eng mashhur urinishi G.Selevkoga tegishli. Guruhlar va kichik guruhlar doirasida yuzga yaqin, uning fikricha, mustaqil pedagogik texnologiyalarni aniqlaydi, bu ko’pincha sinfga muqobil bo’ladi ta’lim jarayonini dars tashkil etish”da smara beradi.

Pedagogik texnologiyalarni quyidagi turlar asosida qo’llash mumkin.

- Pedagogik jarayonning insonparvarlik-shaxsiy yo’nalishiga asoslangan pedagogik texnologiyalar
- Talabalar faoliyatini faollashtirish va intensivlashtirishga asoslangan pedagogik texnologiyalar (faol ta’lim usullari)
- Ta’lim jarayonini boshqarish va tashkil etish samaradorligiga asoslangan pedagogik texnologiyalar
- Materialni didaktik takomillashtirish va qayta qurishga asoslangan pedagogik texnologiyalar
- Yangi va zamonaviy axborot vositalaridan foydalanishga asoslangan pedagogik texnologiyalar

- Ijtimoiy va ta'lim texnologiyalari
- Ta'lim texnologiyalari
- Maktab ichidagi boshqaruv texnologiyalari

Hozirgi kunda innovatsion texnologiyalar, interfaol uslublarning soni juda ko'payib ketgan. Biz ularning ta'lim muassasalarida keng tarqalganlari, o'qitiladigan aniq fan va predmetlarda qo'llanilishi mumkin bo'lgan ba'zi pedagogik texnologiyalarning foydalanish uslubiyatini keltirib tahlil qilamiz.

Tanishuv texnologiyasi-o'quv jamoasi ishtirokchilarini bir-birlari bilan tanishtirish, samimiy do'stona munosabat va ijodiy muhitni yuzaga keltirish; talabalarning ijodiy imkoniyati va shaxsiy sifatlarini ochish.

Charxpalak-ushbu texnologiya talabalarni o'tilgan mavzularni yodga olishga, mantiqan fikrlab, berilgan savollarga mustaqil ravishda to'g'ri javob berishga va o'z-o'zini baholashga o'rgatishga hamda qisqa vaqt ichida o'qituvchi tomonidan barcha talabalarning egallagan bilimlarini baholashga qaratilgan.

Bumerang-ushbu texnologiya talabalarni dars jarayonida, darsdan tashqarida turli adabiyotlar, matnlar bilan ishlash, o'rganilgan materialni yodida saqlab qolish, so'zlab berish, fikrini erkin holda bayon eta olish, qisqa vaqt ichida ko'p ma'lumotga ega bo'lish hamda dars mobaynida o'qituvchi tomonidan barcha talabalarni baholay olishga qaratilgan.

Pedagogik texnologiyalar talaba va o'quvchilarni mavzu bo'yicha olingan bilimlarini mustahkamlashga yordam beradi. Hozirgi zamonda ta'lim-tarbiya sohasini rivojlantirishda - zamonaviy pedagogik texnologiyalarni o'quv jarayonida qo'llash, uni amalga oshirish dolzarbligini inobatga olib qo'llash samaralidir. Ma'lumki, ta'lim-tarbiya jarayoni katta avlod tomonidan o'z bilim va tajribalarini o'sib kelayotgan avlodga o'rgatishdan iborat bo'lib, bu jarayonda, asosan, inson hayoti uchun zarur axborotlarni avloddan-avlodga uzatishda amalga oshiriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Azizxujayeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. ToshDPU bosmaxonasi. Toshkent. 2003 y.
2. Axmatova, Guli. "O'SMIRLIK DAVRIDA YUZAGA KELADIGAN SALBIY XATTI-HARAKATLARNING PSIXOLOGIK MAZMUNI." Журнал Педагогика и психологии в современном образовании (2024): 641-643.
3. Axmatova, G. (2024). TA'LIM TIZIMINI RIVOJLANTIRISHDA AMALIYOTCHI PSIXOLOGNING O'RNI. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 431-434.
4. Кушнир А.М. Педагогика иностранного языка. - Журнал "Школьные технологии", 1998. - Т. 6.- 192 с.
5. Олешков М.Ю. Педагогическая технология: проблема классификации и реализации// Профессионально-педагогические технологии в теории и практике обучения: Сборник научных трудов.-Екатеринбург: РГППУ, 2005.- С. 5-19.
6. Стуканов В.Г. Исправительная педагогика: учебное пособие / В.Г. Стуканов.- Минск: Акад. МВД Респ. Беларусь, 2013.-395 с.
7. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии. - Народное образование, 1998. - 256 с.
8. Akmal o'g, A. S. D. (2024). O 'SMIRLARNI HISSIY-IRODAVIY RIVOJLANTIRISHDA PSIXOLOGIK USULLARDAN FOYDALANISHNING SAMARADORLIGI. " Science Shine" International scientific journal, 13(1).
9. Aziz SA'DULLAYEV. (2024). ASPECTS OF FORMING VOLUNTARY QUALITIES IN OVERCOMING ANXIETY IN ADOLESCENT WRESTLERS. News of the NUUZ, 1(1.4), 176-179. <https://doi.org/10.69617/uzmu.v1i1.4.2035>

MUNDARIJA:

T/R	Mualliflar	Maqola sarlavhasi	Bet
1	G'AYBULLAYEV ALISHER ASADOVICH	MAKTAB UQUVCHILARIDA BULLING XULQ ATVOR SHAKLLANISHINING IJTIMOY PSIXOLOGIK DETERMINANTLARI	6
2	YOQUBJONOVA SEVARA BAHODIR QIZI	PRESERVING THE AUTHOR'S INDIVIDUAL STYLE IN UZBEK TRANSLATION (BASED ON LEE KUAN YEW'S FROM THIRD WORLD TO FIRST)	12
3	IBODULLOYEV NURALI SHERALIYEVICH	PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING TAʼLIM JARAYONIDA SAMARDORLIGI VA METODOLOGIK ASOSLARI	23
4	AXMEDOVA ZARRINA JAMILOVNA, NARZULLOYEVA JASMINA JO'RABEK QIZI	IJTIMOY TARMOQLARNING OʻSPIRINLAR PSIXIKASIGA TAʼSIRI VA UNING PSIXOLOGIK JIHATLARI	26
5	QAZOQOV MUXRIDIN HOSHIM O'G'LI	?????????? ???????-?????????????? ????????????? ? ??????????? ?????????? ??	31
6	SAIDOVA RAYHONA AMON QIZI	BOʻLAJAK PEDAGOGLARDA KASBIY FAOLIYAT SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING PSIXOLOGIK JIHATLARI	34
7	NISHONOVA ZUXRA VOXIDJON QIZI	THE DEVELOPMENT OF THE PHONICS APPROACH AND ITS ROLE IN MODERN EDUCATIONAL PARADIGMS	37
8	SADULLAYEVA SEVARA G'AYRADJONOVNA	TALABALARDA UYQUSIZLIK VA UNING SALOMATLIKKA TAʼSIRI	41
9	SAFAROVA ZULFIZAR BOBONAZAR QIZI	BAHOLASH AMALIYOTIDA UCHRAYDIGAN MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH YOʻLLARI	45
10	MAMATOV ALIMARDON SOTVOLDI O'G'LI, SHOMUROTOV ZOVID ZOKIROVICH	PROFESSIONAL DEFORMATION AND ITS CAUSES	49

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy kommunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrda №1273056 sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan.

Tahririyat manzili: 200117, O‘zbekiston Respublikasi,
Buxoro shahri Alpomish ko‘chasi, 9-uy
Elektron manzil: aspec.uz
Telegram raqami: -998 (91) 245-46-66

“ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy-metodik jurnal.
Buxoro, 2026. № 4-Son.